

Številka: Up-171/14-13

Datum: 9. 2. 2017

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Helmuta Klemenčiča, Maribor, ki ga zastopa Vladimir Slak, odvetnik v Mariboru, na seji 9. februarja 2017

odločilo:

Sodba Vrhovnega sodišča št. I Ips 42257/2011 z dne 5. 9. 2013 se razveljavi in zadeva se vrne temu sodišču v novo odločanje.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Sodišče prve stopnje je pritožnika obsodilo za kaznivo dejanje zlorabe položaja ali pravic po prvem odstavku 244. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 95/04 – uradno prečiščeno besedilo – KZ) in mu izreklo pogojno obsodbo. Pritožbo zoper sodbo sta vložila tako pritožnik kot tudi njegov zagovornik, Višje sodišče v Mariboru pa je obe pritožbi zavrnilo. Zagovornik pritožnika je zoper pravnomočno sodbo vložil tudi zahtevo za varstvo zakonitosti, ki jo je Vrhovno sodišče zavrnilo kot neutemeljeno.

2. Pritožnik izpodbija zgolj sodbo Vrhovnega sodišča, pri čemer zatrjuje kršitev pravice do pravnega sredstva iz 25. člena Ustave ter kršitev procesnih jamstev v kazenskem postopku iz 29. člena Ustave. Navaja, da sta tako on kot tudi njegov zagovornik v pritožbi zahtevala, naj se ju obvesti o seji pritožbenega sodišča, ker želita biti na seji navzoča. Kljub temu naj Višje sodišče v Mariboru pritožnika ne bi pravočasno obvestilo o seji senata, temveč naj bi jo opravilo brez njega. Pritožnik

zatrjuje, da je sodišče hitelo z odločanjem o pritožbi zaradi pretečega zastaranja in da je vabilo na sejo prejel šele potem, ko je bila seja že opravljena. Zaradi nezmožnosti sodelovanja na pritožbeni seji naj sojenje ne bi bilo pošteno, pravno sredstvo pa naj bi postalo neučinkovito, saj naj bi mu bila odvzeta možnost, da bi pred pritožbenim senatom nastopil, podajal pripombe na poročanje in dodatno pojasnil dejansko stanje. S tem, ko mu je pritožbeno sodišče onemogočilo, da bi prisostvoval na seji, na kateri se edino obravnava dejansko stanje, saj to v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi ni več mogoče, pri čemer je pritožnik storitev kaznivega dejanja zanikal, naj bi bila pritožniku onemogočena procesna jamstva iz 29. člena Ustave.

3. Vrhovno sodišče je ugotovilo, da je pritožbeno sodišče odredilo, naj se o seji obvesti tako obdolženega in njegovega zagovornika kot tudi državnega tožilca. Na sejo sta nato prišla zagovornik in državni tožilec, pritožbeno sodišče pa ni ugotavljalo, zakaj se seja ni udeležil tudi obdolženi. Po presoji Vrhovnega sodišča je pritožbeno sodišče s tem dejansko kršilo četrty odstavek 378. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13 in 87/14 – v nadaljevanju ZKP), ki določa, da se sme pritožbena seja opraviti le, če je izkazano, da so bili o njej obveščeni stranke in zagovornik. Pritožbeno sodišče je namreč sejo opravilo brez navzočnosti obdolženega, ne da bi preverilo, ali je bil o seji v redu obveščen. Vendar pa gre po stališču Vrhovnega sodišča v takem primeru za kršitev določb kazenskega postopka iz 3. točke prvega odstavka 420. člena ZKP, ki ne vplivajo vedno na zakonitost sodne odločbe. Vložnik mora zato v zahtevi za varstvo zakonitosti izkazati vzročno zvezo med uveljavljano kršitvijo in nezakonitostjo izpodbijane odločbe. Zgolj posplošena trditev zahteve o možnostih, ki jih ima obsojeni na seji senata, to je, da ima pravico prisostvovati na seji, obrazložiti pritožbo in opozoriti na dejstva, pomembna za odločanje, po presoji Vrhovnega sodišča za utemeljevanje vzročne zveze med zatrjevano kršitvijo in vplivom te kršitve na zakonitost sodbe ne zadostuje. Glede na navedeno je Vrhovno sodišče štelo, da navedbe pritožnika oziroma njegovega zagovornika niso konkretizirane in da ni mogoče preizkusiti, ali zatrjevana kršitev pomeni relativno bistveno kršitev določb postopka po 3. točki prvega odstavka 420. člena ZKP. Zahtevo za varstvo zakonitosti pritožnikovega zagovornika je zato zavrnilo.

4. Ustavno sodišče je s sklepom senata št. Up-171/14 z dne 11. 10. 2016 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu ustavne pritožbe v obravnavo obvestilo Vrhovno sodišče.

5. Iz izpodbijane sodbe izhaja, da je Višje sodišče v Mariboru pritožnika sicer obveščalo o seji senata, ki je bila razpisana za 25. 10. 2012, vendar pa je pritožnik obvestilo prejel šele 30. 10. 2012, torej potem, ko je bila seja že opravljena. V zvezi z izostankom pritožnika je Višje sodišče ugotovilo le, da njegova odsotnost ne pomeni procesne ovire, da pritožbeno sodišče ne bi moglo opraviti pritožbene seje. Seje sta se sicer udeležila pritožnikov zagovornik in višji državni tožilec. Glede na navedbe pritožnika, da so mu bila zaradi nezmožnosti sodelovanja na pritožbeni seji kršena procesna jamstva iz 29. člena Ustave, je Ustavno sodišče presojo obravnavanega stališča Vrhovnega sodišča opravilo z vidika druge alineje 29. člena Ustave.

6. Ustava v 29. členu našteva minimalne pravice, ki gredo obdolžencu v kazenskem postopku in katerih namen je, da mu zagotovijo pošteno sojenje pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem.^{1, 2} Za zagotovitev poštenega sojenja je po ustaljeni ustavnosodni presoji bistveno, da ima oseba, katere pravice, dolžnosti ali pravni interesi so predmet sodnega postopka, ustrezne in zadostne možnosti, da se opredeli tako glede dejanskih kot glede pravnih vidikov zadeve in da v razmerju do nasprotne stranke ni zapostavljena.³ Vsakomur, kkor je obdolžen kaznivega dejanja, mora biti v skladu z drugo alinejo 29. člena Ustave ob popolni enakopravnosti zagotovljena pravica, da se mu sodi v njegovi navzočnosti in da se brani sam ali z zagovornikom. Iz navedene ustavne določbe izhaja tako pravica, da se obdolženemu sodi v njegovi navzočnosti, kot tudi pravica, da se brani sam ali z zagovornikom. Ustavnosodna presoja z vidika pravice do obrambe z zagovornikom je že dokaj dobro razdelana. Tako je pravica do obrambe z zagovornikom, in ne le pravica obdolženca, da se brani, po Ustavi razglašena za eno temeljnih človekovih pravic. Strokovna pomoč, ki jo lahko nudi le zagovornik, pa je eno od jamstev, ki jih Ustava daje obdolžencu v kazenskem postopku zato, da mu zagotovi učinkovito uresničevanje drugih človekovih pravic, na prvem mestu pravico do poštenega sojenja pred nepristranskim sodiščem.⁴ Pravna pomoč zagovornika nevtralizira okoliščine, ki zmanjšujejo sposobnost obdolženca, da oporeka obtožbi; še posebej pa zagotavlja "enakost orožij" v razmerju do nasprotne strani v kazenskem postopku. Na ta način ima obdolženec možnost, da se zoper obtožbo brani s pomočjo osebe, ki je enako prava večča kot sestavljavec obtožbe.⁵ Vendar pa je, kot je zapisalo Ustavno sodišče v

¹ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-120/97 z dne 18. 3. 1999 (Uradni list RS, št. 31/99, in OdlUS VIII, 126), 9. točka obrazložitve.

² V skladu z ustaljeno ustavnosodno presojo je določba 29. člena Ustave specialna v razmerju do pravic iz 22. člena (enako varstvo pravic) in iz 23. člena Ustave (pravica do sodnega varstva). Prim. sklep Ustavnega sodišča št. U-I-345/98 z dne 19. 11. 1998 (OdlUS VII, 208), 4. točka obrazložitve.

³ Poleg odločbe št. Up-120/97 prim. npr. tudi odločbe Ustavnega sodišča št. Up-328/03 z dne 12. 5. 2005 (Uradni list RS, št. 56/05, in OdlUS XIV, 41), 9. točka obrazložitve, št. Up-599/04 z dne 24. 3. 2005 (Uradni list RS, št. 37/05, in OdlUS XIV, 38), 16. točka obrazložitve, in št. Up-751/02 z dne 11. 11. 2004 (Uradni list RS, št. 131/04), 8. točka obrazložitve.

⁴ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-143/97 z dne 19. 6. 1997 (OdlUS VI, 179), 7. točka obrazložitve.

⁵ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-120/97, 9. točka obrazložitve.

odločbi št. Up-11/92 z dne 24. 10. 1996,⁶ zagovornik le pomočnik obdolženca v kazenskem postopku; v postopku namreč ne nastopa namesto obdolženca, ampak poleg njega.

7. Glede na navedeno je za presojo obravnavane zadeve pomembnejši drug vidik pravice iz druge alineje 29. člena Ustave, in sicer, da se pritožniku sodi v njegovi navzočnosti in da se mu omogoči, da se brani (tudi) sam. Pravica do sojenja v navzočnosti pomeni eno temeljnih jamstev, katerega namen je, da se obdolženec lahko učinkovito brani pred dejanskimi in pravnimi vidiki obtožbe zoper njega.⁷ Ta vidik pravnih jamstev v kazenskem postopku je v ustavnosodni presoji manj razdelan. Večina odločitev Ustavnega sodišča, ki je obravnavala navedeni vidik, se namreč nanaša na primere, ko so bili obdolženci začasno odstranjeni iz sodne dvorane zaradi zaslišanja priče, ki v njihovi navzočnosti ni želela pričati.⁸ Odločbe, v kateri bi se ukvarjalo s položajem, ko pritožniku kljub njegovi izrecni zahtevi ni bilo omogočeno, da bi bil navzoč na seji pritožbenega sodišča, Ustavno sodišče še ni sprejelo. Do tega pomembnega ustavnopravnega vprašanja se torej Ustavno sodišče opredeljuje prvič.

8. Tudi iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP) izhaja, da je pravica obdolženega, da se mu pred sodiščem prve stopnje sodi v njegovi navzočnosti, ena od temeljnih zahtev poštenega postopka, navedenih v 6. členu Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP).⁹ Vendar pa osebna navzočnost obdolženega na pritožbeni stopnji ni enako pomembna kot na sojenju pred sodiščem prve stopnje.¹⁰ Odgovor na vprašanje, ali je bila navzočnost obdolženega pred pritožbenim sodiščem nujna z vidika pravice iz točke c) tretjega odstavka 6. člena EKČP,¹¹ je po stališču ESČP odvisen od posebnih okoliščin konkretnega primera, pri čemer je treba upoštevati tako celoto postopka v nacionalnem pravnem redu kot tudi pooblastila, ki jih imajo pritožbena sodišča v tem sistemu.¹² V tem pogledu je pomembno, ali sme pritožbeno sodišče presojati le pravna vprašanja ali morebiti tudi

⁶ OdlUS V, 188, prim. 21. točka obrazložitve.

⁷ Prim. sklep Ustavnega sodišča št. Up-9/02 z dne 25. 9. 2002, 4. točka obrazložitve.

⁸ Prim. npr. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-124/04 z dne 9. 11. 2006 (Uradni list RS, št. 127/06, in OdlUS XV, 101) ter sklepe Ustavnega sodišča št. Up-62/99 z dne 4. 7. 2000, št. Up-671/04 z dne 5. 5. 2006 (OdlUS XV, 52), št. Up-439/05 z dne 12. 7. 2006 in št. Up-666/04 z dne 20. 11. 2006.

⁹ Pravica do sojenja v navzočnosti v EKČP sicer ni izrecno omenjena, vendar jo je treba v skladu s sodno prakso ESČP razumeti kot integralni del jamstev, ki jih zagotavlja 6. člen EKČP. Prim. npr. sodbi v zadevah *Hermi proti Italiji* z dne 18. 10. 2006, 58. in 59. točka obrazložitve, in *Lonić proti Hrvaški* z dne 4. 12. 2014, 90. točka obrazložitve.

¹⁰ Prim. sodbo ESČP v zadevi *Kamasinski proti Avstriji* z dne 19. 12. 1989, 106. točka obrazložitve.

¹¹ Tretji odstavek 6. člena EKČP v točki c) določa: "Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, ima naslednje minimalne pravice: [...] (c) da se brani sam ali z zagovornikom po lastni izbiri, ali če nima dovolj sredstev za plačilo zagovornika, da ga dobi brezplačno, če to zahtevajo interesi pravičnosti."

¹² Prim. sodbi ESČP v zadevah *Ekbatani proti Švedski* z dne 26. 5. 1988, 27. točka obrazložitve, in *Kozlitiin proti Rusiji* z dne 14. 11. 2013, 53. točka obrazložitve.

dejanska. Če so predmet presoje pred pritožbenim sodiščem le pravna vprašanja, je lahko odločitev, da se obdolženemu ne omogoči navzočnosti pred pritožbenim sodiščem, povsem v skladu z zahtevami poštenega postopka, pod pogojem, da je bilo obdolženemu sojeno v navzočnosti pred sodiščem prve stopnje.¹³ Tudi v primerih, ko pritožbeno sodišče presoja zadevo tako z vidika pravnih kot z vidika dejanskih vprašanj, 6. člen EKČP ne zahteva vedno navzočnosti obdolženega na pritožbeni obravnavi.¹⁴ Pri presoji o tem, kakšne zahteve glede navzočnosti obdolženega izhajajo iz 6. člena EKČP, je treba po stališču ESČP upoštevati posebnosti konkretnih postopkov in način, na katerega so bili obdolženčevi interesi zastopani oziroma branjeni pred pritožbenim sodiščem. Še posebno je to pomembno z vidika narave vprašanj, ki jih mora rešiti pritožbeno sodišče, in njihovega pomena za obdolženega.¹⁵ Če mora pritožbeno sodišče presojati vprašanje krivde, tega po presoji ESČP ne more storiti brez neposredne ocene dokazov, ki jih osebno predstavi obdolženi in s katerimi želi dokazati, da ni zagrešil očitane mu kaznivega dejanja.

9. V skladu s predstavljenimi izhodišči je ESČP v svoji sodni praksi ugotovilo kršitev pravice iz točke c) tretjega odstavka 6. člena EKČP v tistih primerih, ko je moralo pritožbeno sodišče kot glavno presojati vprašanje krivde,¹⁶ četudi ni imelo pooblastila za izrek strožje kazni,¹⁷ ali če je bil pritožbeni postopek bistvenega pomena za obdolženega z vidika strožje kazni ali presoje njegovega značaja ter motiva za kaznivo dejanje.¹⁸ ESČP je ugotovilo kršitev pravice iz točke c) tretjega odstavka 6. člena EKČP tudi v nedavni sodbi v zadevi *Arps proti Hrvaški* z dne 25. 10. 2016,¹⁹ v kateri je bila obdolženka obsojena za premoženjsko kaznivo dejanje in ji je bila izrečena pogojna obsodba. Državni tožilec se zoper sodbo ni pritožil, zaradi česar pritožbeno sodišče ni moglo izreči strožje kazni, obdolžena pa je izrecno zahtevala, naj se njo in njenega zagovornika obvesti o pritožbeni seji. Kljub temu je pritožbeno sodišče sejo opravilo brez njene navzočnosti in ne da bi obrambo obveščalo o seji. ESČP je izpostavilo, da kadar lahko pritožbeno sodišče presoja vprašanje krivde ali nedolžnosti ne samo z vidika navedb, ki jih obdolženi poda na sojenju pred sodiščem prve stopnje, temveč tudi z vidika tistih, ki se nanašajo na domnevno napačno ugotovljeno dejansko stanje ter pravilno uporabo materialnega in procesnega prava, pošten postopek zahteva navzočnost obdolženca na pritožbeni seji. Dejstva, da je pritožbo vložila le obdolženka, zaradi česar je bilo pritožbeno sodišče vezano na prepoved *reformatio in peius*, ESČP ni štelo kot odločilnega, saj vpliva zgolj na izrek kazni, ne pa na glavno vprašanje, ki ga je presojalo pritožbeno sodišče, to je na vprašanje krivde.²⁰ Po drugi strani pa ESČP ni ugotovilo kršitve v tistih primerih, ko

¹³ Prim. sodbo ESČP v zadevi *Hermi proti Italiji*, 61. točka obrazložitve.

¹⁴ Prim. sodbi ESČP v zadevah *Fejde proti Švedski* z dne 29. 10. 1991, 31.–33. točka obrazložitve, in *Hermi proti Italiji*, 62. točka obrazložitve.

¹⁵ Prim. sodbo ESČP v zadevi *Kozlitiin proti Rusiji*, 55. točka obrazložitve.

¹⁶ Prav tam.

¹⁷ Prim. npr. sodbo ESČP v zadevi *Ekbatani proti Švedski*.

¹⁸ Prim. npr. sodbi v zadevah *Kremzow proti Avstriji* z dne 21. 9. 1993, in *Kozlitiin proti Rusiji*.

¹⁹ Prim. tudi sodbo ESČP v zadevi *Lonić proti Hrvaški*.

²⁰ Prim. 24. točko obrazložitve navedene sodbe.

pritožbenemu sodišču ni bilo treba presojeti novih dokazov ali krivde, niti ni bilo treba ocenjevati osebnosti ali značaja obdolženca, pritožbeno sodišče pa tudi ni moglo izreči strožje kazni.²¹

10. Glede na predstavljeno ureditev tistega vidika jamstev poštenega postopka, ki se nanaša na navzočnost obdolženega na sojenju in njegovo pravico, da se brani sam, lahko ugotovimo, da je tako po Ustavi (druga alineja 29. člena) kot po EKČP (točka c) tretjega odstavka 6. člena) zagotovljena v temelju enaka raven varstva. Zato je treba v obravnavani zadevi ustavnosodno presojo opraviti z vidika Ustave. Slednja obdolžencu v drugi alineji 29. člena izrecno zagotavlja pravico, da se mu sodi v njegovi navzočnosti in da se brani sam ali z zagovornikom. Odločitev o tem, na kakšen način se bo obdolženec branil, torej sam, z zagovornikom ali tako sam kot tudi z zagovornikom, mora biti praviloma prepuščena obdolženemu.²² Navedeni pravici se obdolženi sicer lahko odpove, ne more pa mu je s svojim ravnanjem odvzeti sodišče.²³ Če se obdolženi odloči, da se bo branil (tudi) sam, pa si je težko predstavljati, kako bi lahko to pravico uresničil, ne da bi bil pri opravi procesnega dejanja osebno navzoč. V tem pogledu je torej pravica pritožnika, da se brani sam, nujno povezana z njegovo navzočnostjo.²⁴ Navedena ustavno določena pravica ni omejena zgolj na fazo sojenja pred sodiščem prve stopnje, temveč velja v celotnem kazenskem postopku in s tem tudi v postopku pred pritožbenim sodiščem. Glede na to, da je pritožbeni postopek v glavnem pisen, je sicer verjetnost kršenja pravice do sojenja v navzočnosti in pravice, da se obdolženi brani sam, manjša, ni pa izključena.²⁵ Za obravnavano zadevo je ključen prav ta vidik, torej navzočnost obdolženega na pritožbeni seji, s čimer se mu omogoči, da se brani (tudi) sam.

11. Navedeno ustavnopravno jamstvo je na zakonski ravni uresničeno v prvem odstavku 378. člena ZKP, ki ureja navzočnost strank na seji pritožbenega sodišča. Pritožbeno sodišče mora tako o seji obvestiti vse stranke in zagovornike, če katerikoli izmed njih zahteva, da je o seji senata obveščen, ali če predsednik senata oziroma senat oceni, da je njihova navzočnost na seji koristna za razjasnitev stvari.²⁶ V skladu

²¹ Prim. npr. sodbe ESČP v zadevah *Kamasinski proti Avstriji*, *Fejde proti Švedski* in *Hermi proti Italiji*.

²² Izjemo pomenijo tisti primeri, ko je predpisana obvezna obramba z zagovornikom.

²³ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1544/10 z dne 21. 6. 2012 (Uradni list RS, št. 53/12), 12. točka obrazložitve.

²⁴ Teorija opozarja, da pravica braniti se sam ne pomeni pravice do samostojne obrambe, ampak jo je treba razumeti kot pravico do vzporedne obrambe obdolženca ob sočasni pravni pomoči odvetnika. Prim. Boštjan M. Zupančič, *Ustavno kazensko procesno pravo*, 3. izdaja, Založba Pasadena, Ljubljana 2000, str. 1042, opomba št. 672.

²⁵ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-729/03, U-I-187/04 z dne 8. 7. 2004 (Uradni list RS, št. 83/04, in OdlUS XIII, 81), 31. točka obrazložitve.

²⁶ Določba v navedeni obliki je bila v zakonsko besedilo vnesena z Zakonom o spremembah in dopolnitvah ZKP (Uradni list RS, št. 91/11 – ZKP-K), ki je začel veljati 29. 11. 2011, uporabljati pa se je začel 15. 5. 2012. To pomeni, da je določba v enaki obliki veljala tudi v času odločanja Višjega sodišča v Mariboru o pritožbi. Seja je bila namreč opravljena 25. 10. 2012.

s četrtem odstavkom 378. člena ZKP²⁷ pa se sme pritožbena seja opraviti samo, če je izkazano, da so bili o njej obveščeni vsi, ki bi morali biti obveščeni. Navzočnost obdolženega na pritožbeni seji ni sama sebi namen, saj lahko obdolženi, ki se je pritožil (oziroma njegova obramba), v skladu s tretjim odstavkom 378. člena ZKP predstavi glavne poudarke pritožbe in dodatno pojasni svoja stališča iz pritožbe, kontrolira poročanje sodnika poročevalca ter ob dovoljenju senata tudi dopolni pritožbene navedbe oziroma predlaga vpogled v določeno spisovno gradivo, ki je bilo sicer že izvedeno na glavni obravnavi pred sodiščem prve stopnje. Glede na to, da je pritožbeno sodišče pristojno presoјati tako dejanska kot tudi pravna vprašanja, na določene kršitve pa je v skladu s 383. členom ZKP dolžno paziti tudi po uradni dolžnosti,²⁸ sta lahko navzočnost pritožnika in njegovo opozarjanje na morebitne take kršitve ključnega pomena za odločitev o pritožbi, četudi pritožnik tega v pritožbi ni uveljavljal.²⁹ Po preučitvi zadeve lahko pritožbeno sodišče pritožbo zavrne kot neutemeljeno in potrди sodbo sodišča prve stopnje, pritožbi lahko ugodi, izpodbijano sodbo razveljavi in zadevo vrne v novo sojenje ali pa samo spremeni izpodbijano sodbo.³⁰

12. Vrhovno sodišče je v izpodbijani sodbi sprejelo stališče, da je Višje sodišče v Mariboru sicer kršilo četrty odstavek 378. člena ZKP, vendar naj pritožnik ne bi izkazal vzročne zveze med uveljavljano kršitvijo in nezakonitostjo izpodbijane odločbe. Pritožnikove navedbe v zvezi s to kršitvijo naj tudi ne bi bile zadostno konkretizirane in naj bi onemogočale preizkus, ali zatrjevana kršitev pomeni relativno bistveno kršitev določb postopka iz 3. točke prvega odstavka 420. člena ZKP.³¹

13. V obravnavani zadevi je nesporno, da je Višje sodišče v Mariboru kršilo četrty odstavek 378. člena ZKP, kar izhaja tudi iz prvega dela izpodbijanega stališča Vrhovnega sodišča. Pritožnik je namreč v pritožbi zahteval, naj se o seji pritožbenega sodišča obvesti tako njega kot tudi njegovega zagovornika, kljub temu pa je pritožbeno sodišče pravočasno obvestilo o seji zgolj zagovornika, ne pa tudi

²⁷ Četrty odstavek 378. člena ZKP v upoštevnem prvem stavku določa: "Če stranke, ki so bile v redu obveščene, ne pridejo, to ni ovira, da senat ne bi imel seje."

²⁸ V skladu s prvim odstavkom 383. člena ZKP pritožbeno sodišče preizkusi sodbo prve stopnje v tistem delu, v katerem se izpodbija s pritožbo, kljub temu pa mora vselej po uradni dolžnosti paziti tudi na izrecno določene kršitve.

²⁹ V teoriji je zastopano stališče, da bi moral senat pritožniku dopustiti tudi pojasnila glede tistih novot, ki se nanašajo na kršitve zakona, na katere mora pritožbeno sodišče paziti po uradni dolžnosti. Prim. Š. Horvat, Zakon o kazenskem postopku s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2004, str. 820.

³⁰ Prim. prvi odstavek 388. člena ZKP.

³¹ S kasnejšo sodbo št. I Ips 25746/2013 z dne 16. 10. 2014 je Vrhovno sodišče sicer odstopilo od navedenega stališča in je spremenilo svojo dotedanjo sodno prakso tako, da sedaj v tovrstnih primerih vpliva na zakonitost izpodbijane odločbe ni treba izkazati. Po novem stališču Vrhovnega sodišča bi namreč zahteva, da obramba v taki situaciji v zahtevi za varstvo zakonitosti izkaže vpliv opustitve obvestila o pritožbeni seji na zakonitost izpodbijane sodbe, pomenila skoraj nemogoč pogoj, ki ga praktično v nobenem primeru ne bi bilo mogoče izpolniti. Seveda pa je jasno, da kasnejša sprememba sodne prakse Vrhovnega sodišča na obravnavano zadevo ni mogla vplivati.

pritožnika. Posledično se pritožnik pritožbene seje ni mogel udeležiti. Res je sicer, da je bil na pritožbeni seji navzoč njegov zagovornik, vendar pa slednji ne more uresničevati pravice obdolženega, da je navzoč na pritožbeni seji. Zagovornik je namreč zgolj pomočnik obdolženca v kazenskem postopku, ki nastopa poleg obdolženca, ne pa namesto njega.³² Navedeno torej pomeni, da je pritožnik sicer izpolnjeval z ZKP določene pogoje za uveljavitev pravice do sojenja v navzočnosti, vendar zaradi nezakonitega postopanja Višjega sodišča v Mariboru te svoje pravice ni mogel uresničiti.

14. Ob ugotovljeni kršitvi četrtega odstavka 378. člena ZKP je Vrhovno sodišče v drugem delu stališča presodilo, da pritožnik ni izkazal vpliva navedene kršitve na zakonitost pravnomočne sodbe, in je zahtevo za varstvo zakonitosti zavrnilo. Táko stališče Vrhovnega sodišča spregleda, da je kršitev četrtega odstavka 378. člena ZKP v okoliščinah konkretnega primera hkrati pomenila tudi kršitev ustavno določene pravice obdolženca do sojenja v navzočnosti iz druge alineje 29. člena Ustave. Vpliva te kršitve na zakonitost pravnomočne sodbe zato pritožniku ni bilo treba izkazati. Če pri presoji upoštevamo še dejstvo, da je pritožnik storitev kaznivega dejanja ves čas kazenskega postopka zanimal, da je sodbo sodišča prve stopnje izpodbijal iz vseh razlogov, med drugim tudi zaradi zmotno ugotovljenega dejanskega stanja, ter da je pritožbeno sodišče presojalo tako pravna kot tudi dejanska vprašanja, pa je toliko bolj jasno, da njegova navzočnost na seji pritožbenega sodišča ne bi bila sama sebi namen, temveč je bila za pritožnika bistvenega pomena. Navsezadnje je navzočnost obdolženega na pritožbeni seji pomembna tudi z vidika pravice do učinkovitega pravnega sredstva iz 25. člena Ustave, saj mu je na ta način dana možnost, da s svojim neposrednim nastopom in navajanjem argumentov prepriča sodišče o utemeljenosti pritožbe, o čemer bi lahko sodišče sicer sklepalo le na podlagi pisne dokumentacije v spisu.

15. Ob upoštevanju predstavljenih ustavnopravnih argumentov stališče Vrhovnega sodišča, po katerem bi moral pritožnik izkazati vpliv ugotovljene kršitve pravice do sojenja v navzočnosti in pravice, da se brani sam, na zakonitost pravnomočne sodbe, krši pravico pritožnika iz druge alineje 29. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče izpodbijano sodbo Vrhovnega sodišča razveljavilo in je zadevo vrnilo temu sodišču v novo odločanje.

C.

16. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnice in sodniki dr. Mitja Deisinger, dr. Dunja Jadek Pensa, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Špelca Mežnar, dr.

³² Prim. Š. Horvat, nav. delo, str. 820.

Ernest Petrič, Jasna Pogačar in Marko Šorli. Sodnik Jan Zobec je bil pri odločanju v tej zadevi izločen. Ustavno sodišče je odločbo sprejelo soglasno.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica